

Leersteuncentrum Oost-Vlaanderen

Inclusie begint met ademen

Introductie Index voor Inclusie

Sofie Sergeant

Wat is de Index voor Inclusie

- Zelfbeoordelingsinstrument met materiaal omtrent alle aspecten van de school: speelplein, leraarskamer, klas, lokale gemeenschap en ruime schoolomgeving
- Biedt ondersteuning voor schoolplan op weg naar inclusie en voor vertaling naar praktijk

Hoe werk je met de Index voor Inclusie?

- Dimensie A: Creëren van een inclusieve cultuur
 - Bouwen aan een gemeenschap
 - Vestigen van inclusieve waarden
- Dimensie B: Inclusief beleid voeren
 - Het ontwikkelen van een school voor iedereen
 - Actief waarborgen van diversiteit
- Dimensie C: Ontwikkelen van inclusieve praktijk
 - Onderwijsprogramma's ontwerpen voor iedere leerling
 - Het leren zorgvuldig organiseren

Inzoomen op Dimensie B: Inclusief beleid voeren

Inzoomen op B1: Ontwikkelen van een school voor iedereen (een greep uit de 13 thema's)

1. De school kent een participatieve ontwikkeling
 - Vb: Hebben ouders, leerlingen en schoolbestuur het gevoel dat geraadpleegd worden een normaal onderdeel is van hun betrokkenheid bij de school?
2. De school getuigt van een inclusieve benadering van leiderschap
 - Vb: Vermijdt de school de negatieve gevolgen die zich kunnen voordoen bij een strikte hiërarchie tussen directie, middenkader, leraren, ondersteunend personeel en leerlingen, op vlak van onderlinge verstandhoudingen en leren?
3. Benoemingen en bevorderingen van personeel gebeuren eerlijk
 - Vb: Weerspiegelt de samenstelling van het onderwijzend en niet-onderwijzend personeel de plaatselijke gemeenschap van de school?
4. De expertise van het schoolteam is gekend en wordt benut
 - Vb: Zitten leraren samen om ideeën en knowhow te delen, om elkaar te helpen om beter les te geven en moeilijkheden bij het lesgeven op te lossen?
5. Iedere nieuwe medewerker wordt geholpen om zich thuis te voelen in de school
 - Vb: Behandelt het vast personeel het tijdelijk personeel, de stagiaires en het bredere ondersteuningsteam als volwaardige collega's?
6. De school streeft ernaar om alle leerlingen uit de buurt toe te laten
 - Vb: Worden kinderen van asielzoekers en vluchtelingen aangemoedigd om naar de school te komen?

Bron

Booth, T. & Ainsco, M. (2015). *Index voor inclusie: Werken aan leren en participeren op school*. UCLL Leuven Limburg.

DIALOOGKAARTEN INCLUSIEF ONDERWIJS

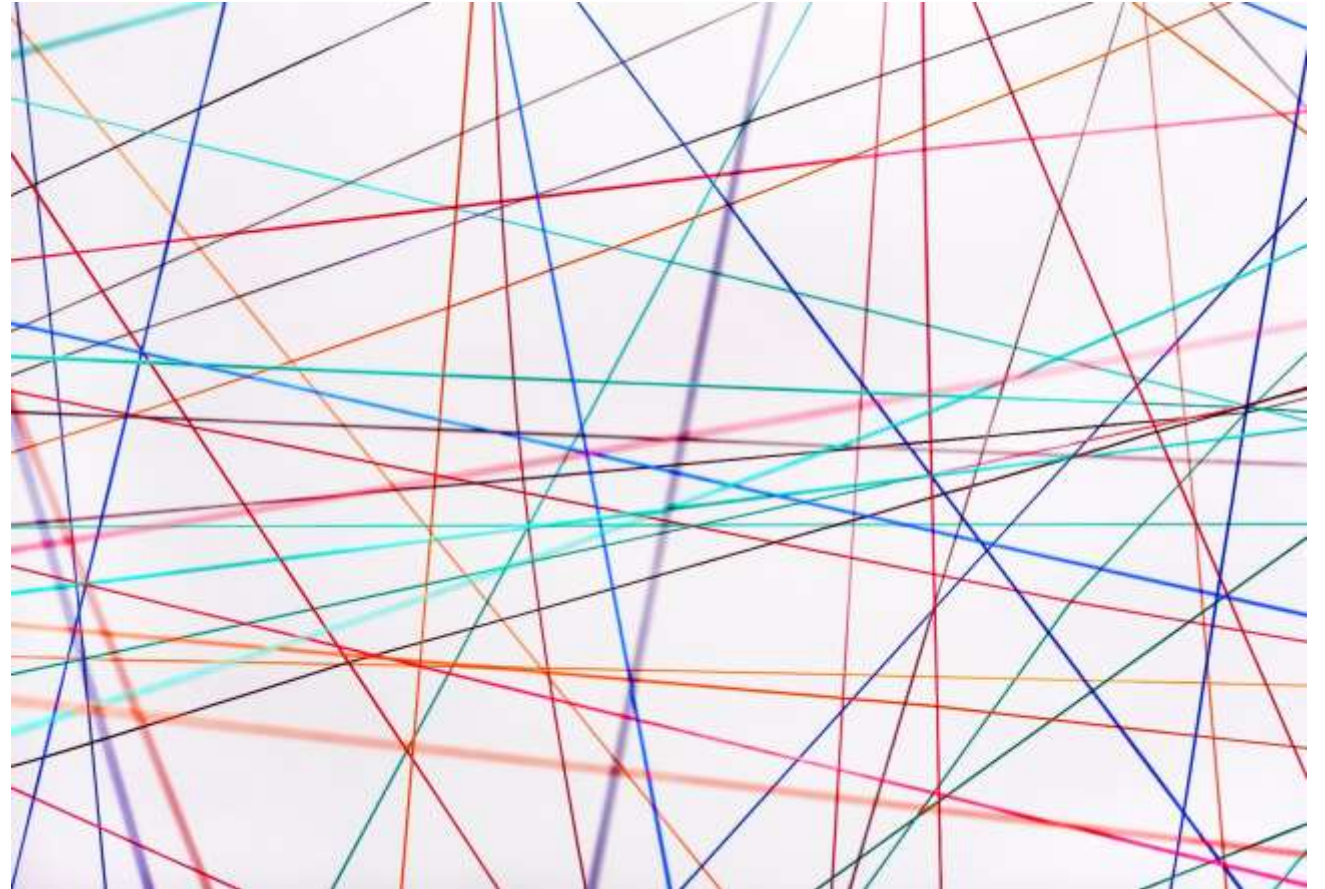
RUIMTE VOOR HET VERTRAAGDE GESPREK

Theoretische kader Kruispuntdenken (Crenshaw, 2019)

**kruispuntdenken =
Cross-sectionality**

Maatschappelijke ongelijkheid
doet zich voor langs
verschillende assen die elkaar
snijden: mensen ondervinden
discriminatie en onderdrukking
in een samenleving op grond
van een veelvoud van factoren

Een multidimensioneel perspectief op inclusie

Micro-niveau: sterker maken van individu,
talentgericht, uitgaan van competentie

Als de geit leert zwemmen

Het kind versterken

De Cirkel van Veerkracht (Circle of courage, Brendtro, 2006)

leert ons dat elk mens vier universele behoeftes heeft:

1. **Een gevoel van belonging** = Ik hoor erbij / Ik word gemist
2. **Vertrouwen in eigen Mastery** = Ik kan iets goed / Zelfkennis en vertrouwen
3. **Kansen tot Independence** = Ik ben in controle / heb macht
4. **Uitnodiging tot Generosity** = Ik heb jou iets te bieden / geven

A solid orange horizontal bar is located in the top left corner of the slide.

Wat zijn
gedragsproblemen?

Denken in ontwikkeling

- Gericht op herstel en ontwikkeling
- Een voorbereide omgeving
- Leeg luisteren
- Vier aspecten
 1. Grenzen stellen
 2. In gesprek blijven
 3. Geduld – Oude gewoonten roesten langzaam
 4. Inclusie geeft zin en betekenis aan de school

Bedachtzame houding

1. Opmerken, signaleren, blokkeren
2. Beschouwen
3. Visualiseren
4. Weloverwogen handelen

Meso-niveau:

Een handicap ontstaat in de relatie tussen persoon en omgeving... dus:

Aanpakken van drempels in nabije omgeving, Investeren in een sterk netwerk, Trans-disciplinaire samenwerking

Macro-niveau: Wegwerken van structurele drempels in samenleving

Validisme

Validisme (Ableism in het Engels) is eenzelfde soort uitsluiting als racisme en seksisme, maar veel minder bekend.

Schippers (bijzonder hoogleraar Disability Studies aan de Universiteit voor Humanistiek in Utrecht): 'Het is de laatste groep die zich emancipeert.' (2023)

Bron: [Naar de universiteit met een verstandelijke beperking \(vn.nl\)](https://www.vn.nl) 26-6-2023

Validisme

- Discriminatie van mensen met een handicap en
- sociale vooroordelen tegen mensen met een handicap
- op basis van de overtuiging dat typische vaardigheden superieur zijn.
- In de kern is validisme geworteld in de veronderstelling dat mensen met een handicap moeten worden 'gerepareerd'
- Validisme definieert mensen door hun handicap.

Ableism (discriminatie op basis van mogelijkheden)

Structurele drempels in onze samenleving

- binair denken
- twee sporen
- we komen elkaar niet tegen

Onbewust grote invloed op ontplooiingskansen van een individu

- ✓ Onderwijs
- ✓ Arbeid
- ✓ Openbaar vervoer
- ✓ Wonen / architectuur / openbare ruimte
- ✓ Recreatie

Inclusief taalgebruik

Praten met in plaats van over

THE MOST APPROPRIATE LABEL IS USUALLY THE ONE SOMEONE'S PARENTS HAVE GIVEN THEM.

Ja maar, hoe
dan?

Salamanca Statement (1994)

Reguliere scholen met een oriëntatie op inclusief onderwijs zijn het meest efficiënte middel om discriminatie te bestrijden, gastvrije gemeenschappen te ontwikkelen, een inclusieve samenleving te bouwen en onderwijs voor iedereen te realiseren; sterker, zulke scholen bieden effectief onderwijs aan de meerderheid van de kinderen en verbeteren de efficiëntie (inclusief de economische efficiëntie van het hele onderwijssysteem)

Onderwijs leidt
niet op tot
onderwijs...

- Verschillen erkennen en waarderen
- Elk mens zien als iemand met een gelaagde identiteit
- Uitgaan van competentie
- 1 groep kinderen
- Inclusief onderwijs kan zorgen voor goed en kwalitatief onderwijs voor iedereen

Inclusie – Derde ruimte creëren

Voorwaarden voor de derde ruimte:

- **Responsief werken** (vragende houding)
- **Alteriteit** < Levinas (jezelf en je mening opschorten om oog te krijgen voor het verhaal en het perspectief van de ander)

Bron: Halleh Ghorashi

[Verhalen - Learning Crossroads for Refugee Inclusion \(refugeeacademy-learningcrossroads.nl\)](https://refugeeacademy-learningcrossroads.nl)

De inclusieve school Neary & Giangreco

- Alle leerlingen zijn welkom.
- Kwalitatief goed onderwijs.
- Met de ondersteuning die nodig is.
- Kind voelt zich thuis.
- Onderwijs in een natuurlijke leeromgeving.
- Aantal kinderen met een beperking is gelijklopend aan gewone verhoudingen binnen maatschappij.
- Kinderen zitten samen in de klas met leeftijdsgenoten.
- Men accepteert dat elk kind leert op eigen manier en op eigen tempo. Gedifferentieerde aanpak is noodzakelijk.
- Voor ieder kind wordt gezocht naar een evenwicht tussen schools leren, sociaal-emotionele ontwikkeling en participatie.

Dit is een proces waar elke dag aan gewerkt moet worden.

Als het goed is gaat het schuren

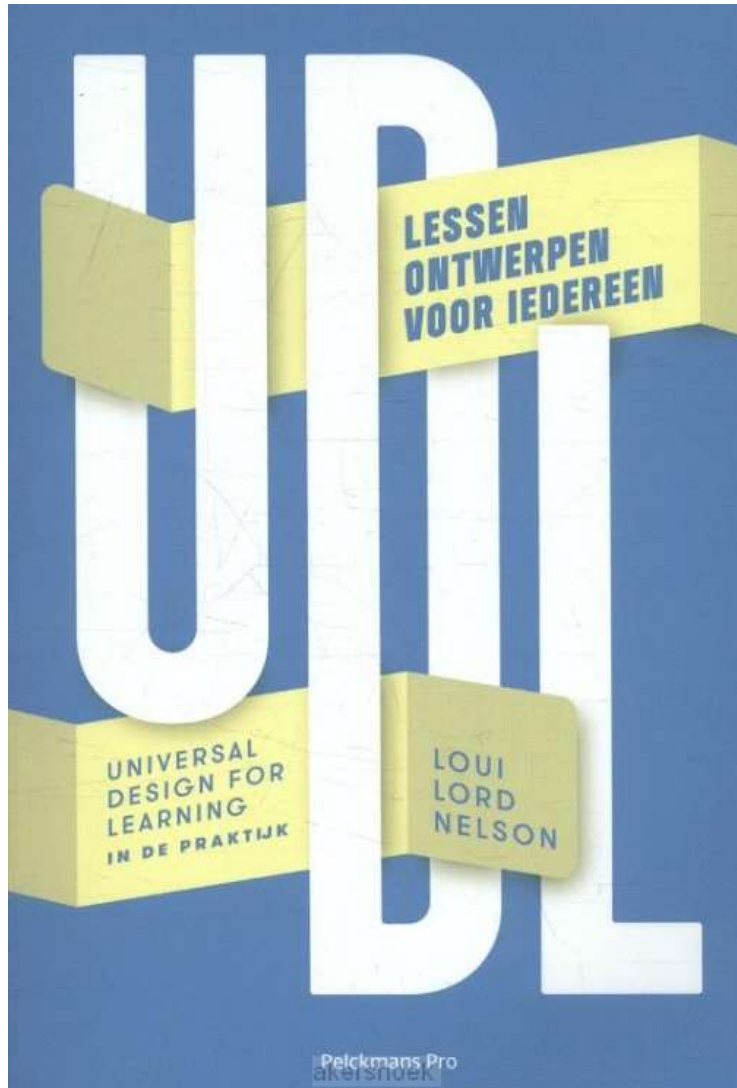
- Ruimte maken voor educatieve frictie het is in die zone van dilemma's, complexiteit en twijfel dat leren ontstaat. (Lozana Parra, 2022).
- Transdisciplinaire samenwerking: diverse academische disciplines verbinden met praktijkkennis en ervaringskennis
- Vormen van kennis gaan elkaar tegenspreken. Van individuele expertise naar collectieve expertise.

Inclusie =
proces

Universal Design for Learning

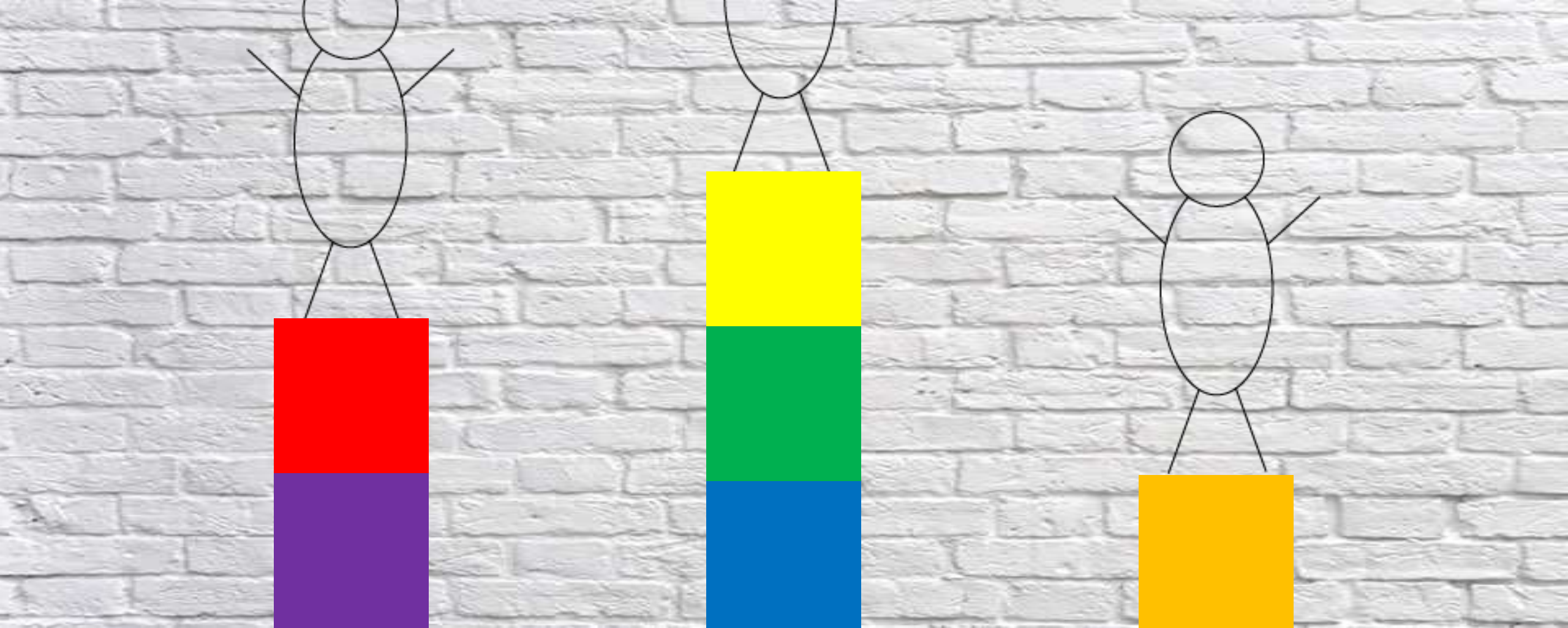

Werken aan inclusief onderwijs op basis van principes van Universal Design for Learning

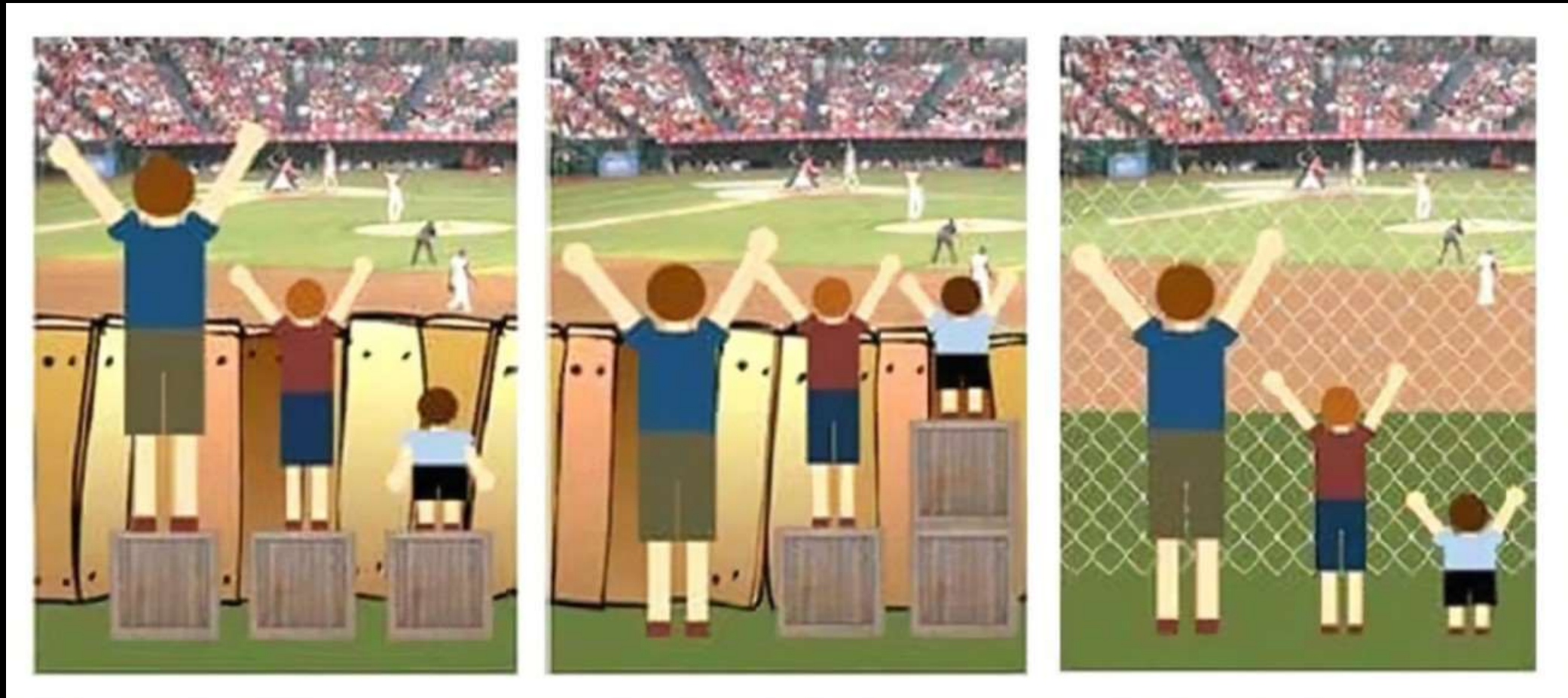
Basisprincipes van UDL in 7 B's:

1. Bruikbaarheid
2. Betrouwbaarheid
3. Begrijpbaarheid
4. Bekendheid
5. Bereikbaarheid
6. Beschikbaarheid
7. Betaalbaarheid

Inclusief onderwijs... hoe dan?

inclusieve pedagogiek

wat je aanbiedt als aanpassing voor een
individuele leerling beschikbaar maken
voor alle leerlingen

Onderzoek toont aan dat inclusieve
pedagogiek resulteert in betere
onderwijsprestaties van alle leerlingen
(Szumski et al., 2017), in het bijzonder
voor de meerderheid van de leerlingen
z nder speciale onderwijsbehoeften.

Bron:

Szumski, G., Smogorzewska, J., & Karwowski, M. (2017). Academic achievement of students without special educational needs in inclusive classrooms: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 21, 33–54 <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2017.02.004>

INSPIRED BY A PUBLIC SCHOOL STUDENT WITH DISABILITIES

© 2002 MICHAEL F. GIANGRECO, ILLUSTRATION BY KEVIN RUELLE

CLEARING A PATH FOR EVERYONE!

Orthopedagogiek en Inclusief Onderwijs

Niet... recht trekken maar recht doen...

Oorspronkelijke betekenis Ortho (Griekse woord voor recht) & Pedagogie (leiden van kinderen) ~ kinderen leiden tot 'het rechte pad'

Samen op zoek naar nieuwe invulling van dit begrip...

- Kansen creëren om thuisnabij onderwijs te kunnen meemaken zodat ieder menselijke diversiteit als normaal verschijnsel leert ontdekken;
- Met respect voor de eigenheid van elke leerling, elke ouder en elke onderwijsprofessional;
- Recht doend aan de diversiteit binnen de leerling-, ouder- en medewerkerspopulatie;
- Vanuit diepgeworteld besef dat de gemiddelde mens niet bestaat en dat er altijd diverse perspectieven zijn;
- Altijd op zoek naar transdisciplinaire samenwerking;
- Ruimte voor complexiteit en schuring;
- Vanuit geloof dat elk mens kan leren.

Hoe divers zijn teams
waarin wij werken?

Hoe divers zijn de scholen
waar wij komen?

#ProudToTeachAll

<https://proudtoteachall.eu>

PR♥UD

TO TEACH ALL

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Deelnemende landen (Erasmus+)

- Engeland
- België (Vlaanderen)
- Portugal
- Letland
- Nederland

Inspiratie uit Oostenrijk

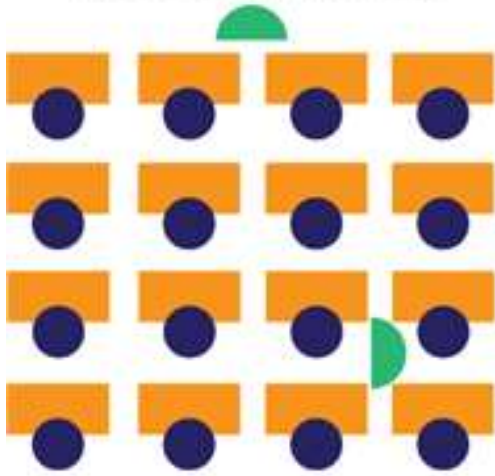
Co-teaching

- gids waarin heel concreet wordt uitgelegd wat er voor nodig is om co-teaching tot een succes te maken.

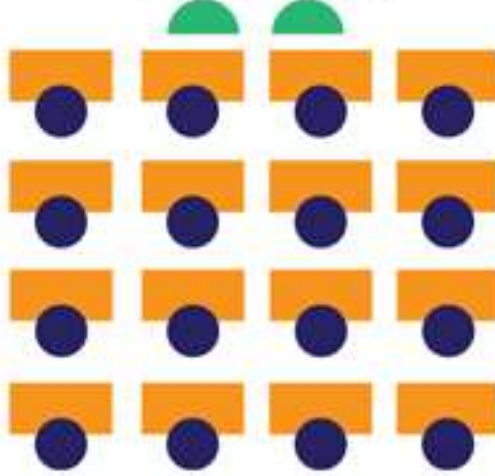
6 vormen van co-teaching

- 1. Observerende co-teaching:** de een geeft les, de ander observeert. Winst: groei door middel van feedback. Door te kiezen voor een focusgebied krijgen beide partijen meer inzicht in het leerproces van de leerling.
- 2. Assisterende co-teaching:** de een geeft les, de ander loopt rond in de klas en geeft uitleg bij de opdracht. Winst: je zet de expertise van jou en de co-teacher, op basis van inhoud, heel doelgericht in.
- 3. Parallele co-teaching:** beide lesgevers geven dezelfde inhoud aan een opgesplitste groep. Winst: ideaal voor differentiatie. Je past het tempo en de activiteiten aan de hulpvragen van de leerlingen aan.
- 4. Station co-teaching:** de leerinhoud is verspreid over verschillende stations. De leerlingen doorlopen ieder station zelfstandig of met behulp van de leraren. Winst: moeilijke (gelaagde) leerstof opdelen in thema's (stations), maakt het voor leerlingen beter te behappen. Bij de verschillende stations bied je verschillende activiteiten en werkvormen aan.
- 5. Alternatieve co-teaching:** de een geeft les aan een groot deel van de groep, de ander aan een kleiner deel. Winst: ideaal voor differentiatie, de kleinere groep ontvangt gerichte hulp en ondersteuning.
- 6. Complementaire co-teaching:** beiden begeleiden samen het volledige onderwijsproces voor de gehele klas. Winst: door de onderlinge dynamiek versterk je elkaar. Voorwaarde is wel dat expertise en competenties van beide lesgevers gelijkwaardig zijn.

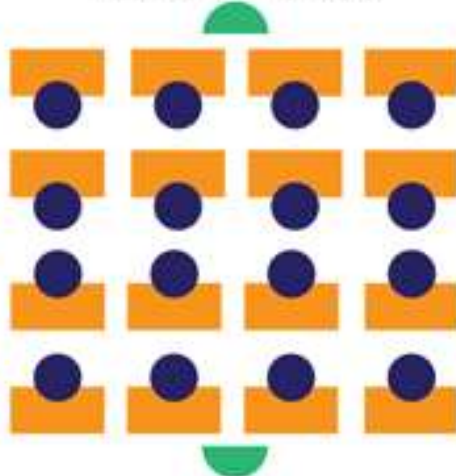
One teach, one drift

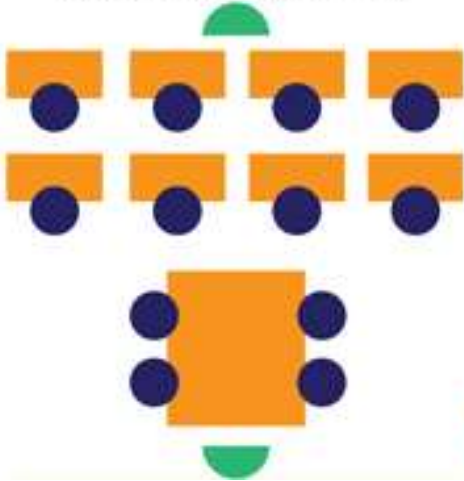
Team teaching

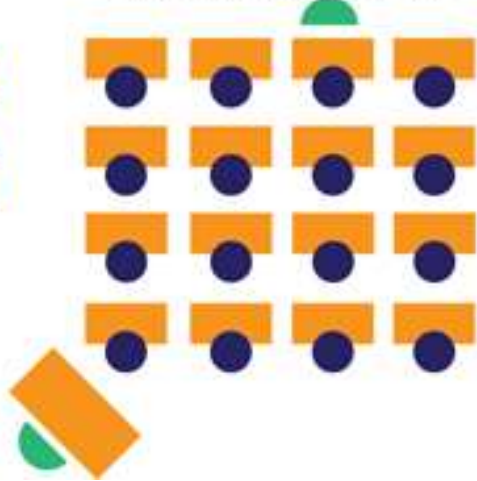
Parallel teaching

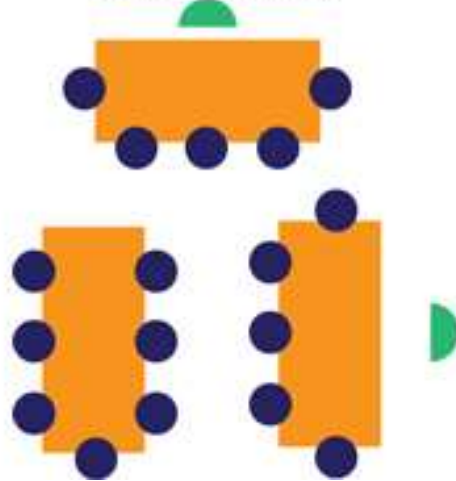
Alternative teaching

One teach, one observe

Station teaching

6 vormen
van co-
teaching

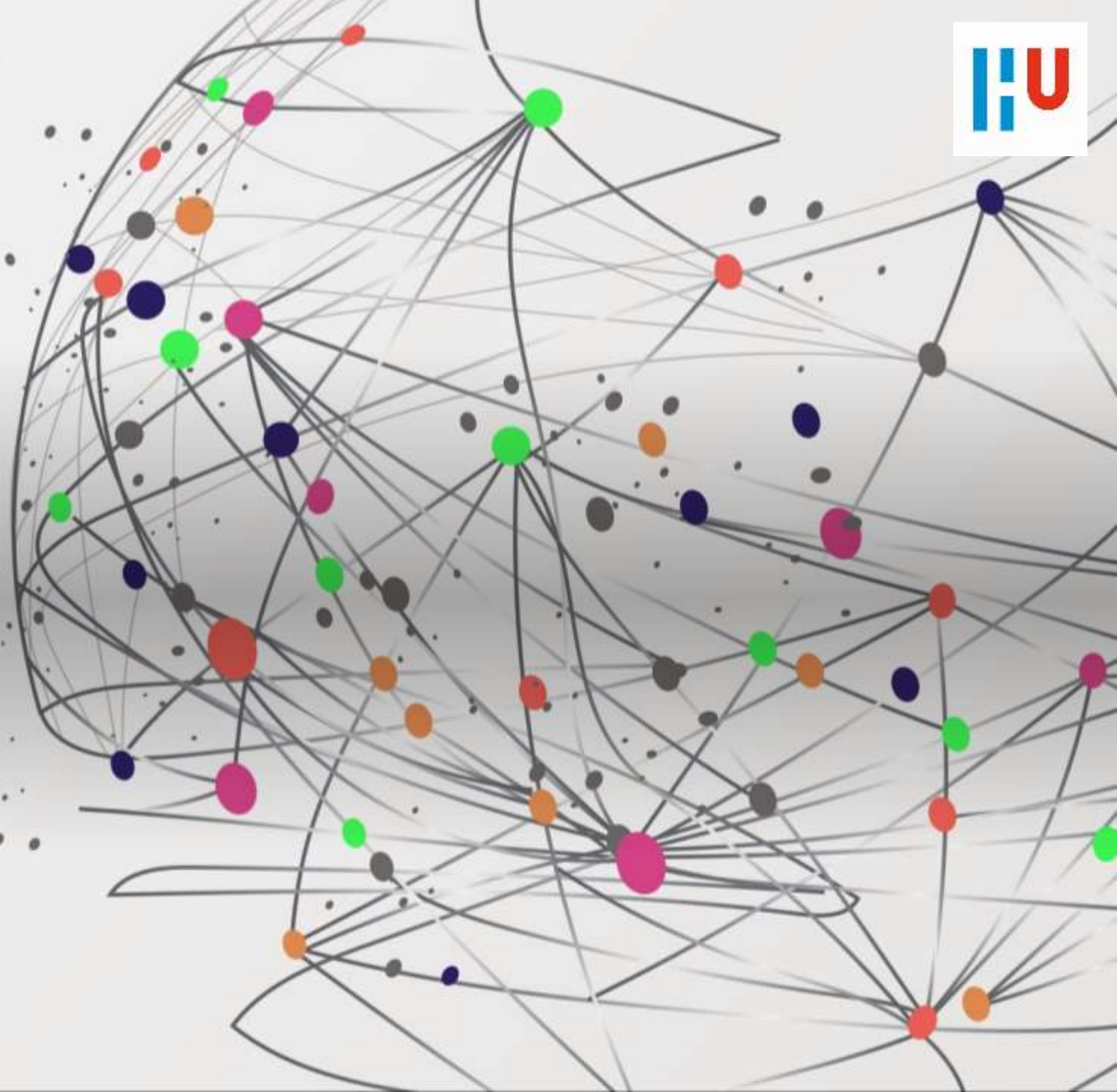

GELOVEN IN ONTWIKKELING,
ALTIJD!

Inspiratie uit Engeland

10 gewoontes van een inclusieve onderwijs- professional

1. De inclusieve onderwijsprofessional...

ziet alle kinderen als
zijn/haar
verantwoordelijkheid

Wat moeten onderwijs weten?
 Hebben leraren de nodige kennis
 en vaardigheden?

Dit zijn niet de juiste vragen.

Wel: Hoe maken zij het best gebruik
 van wat zij al weten wanneer
 leerlingen moeilijkheden
 ondervinden?

(Florian & Linklater, 2010)

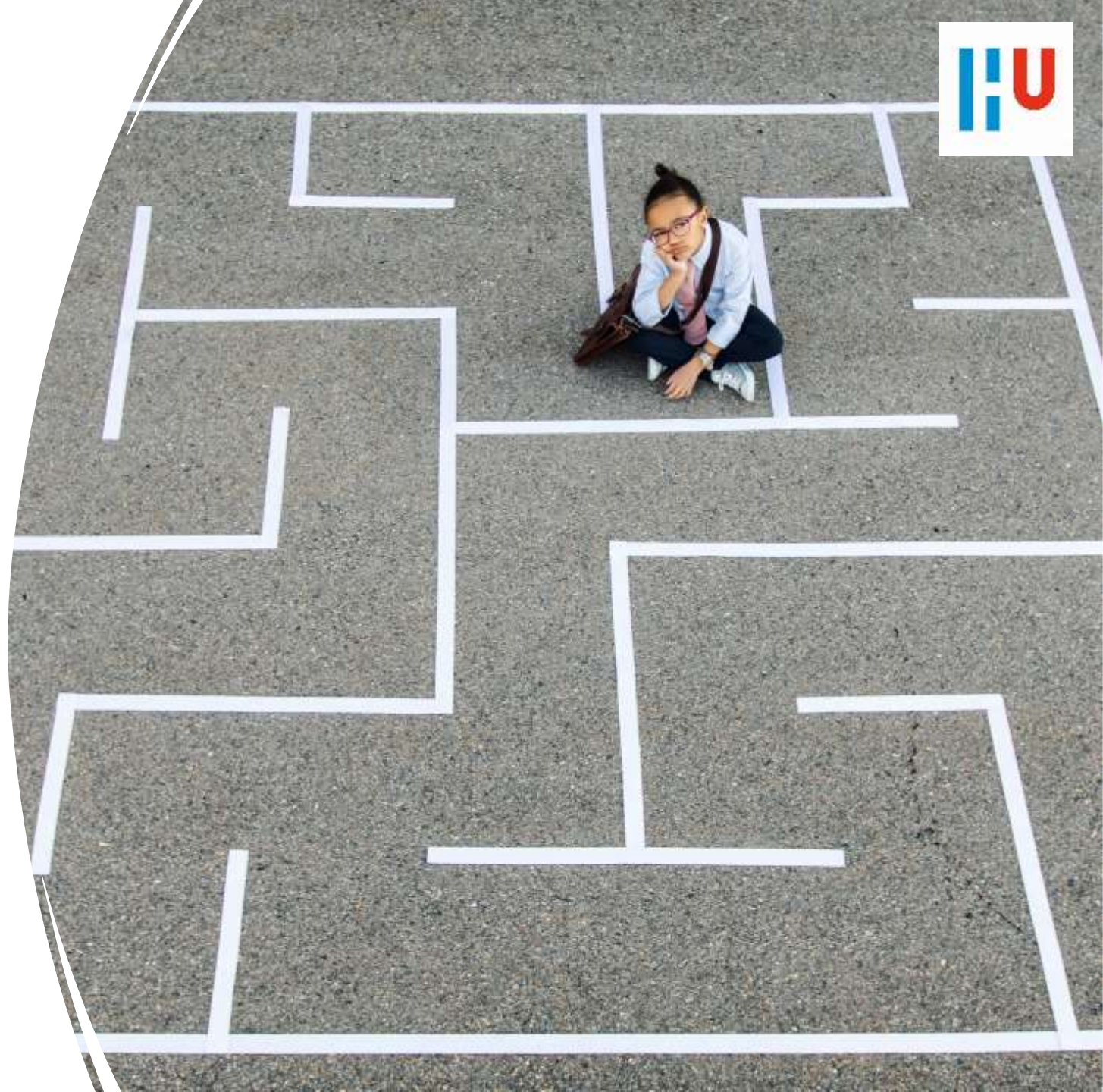
Leraren opleiden: van individueel
 expertmodel naar een collectief
 model.

2. De inclusieve onderwijsprofessional

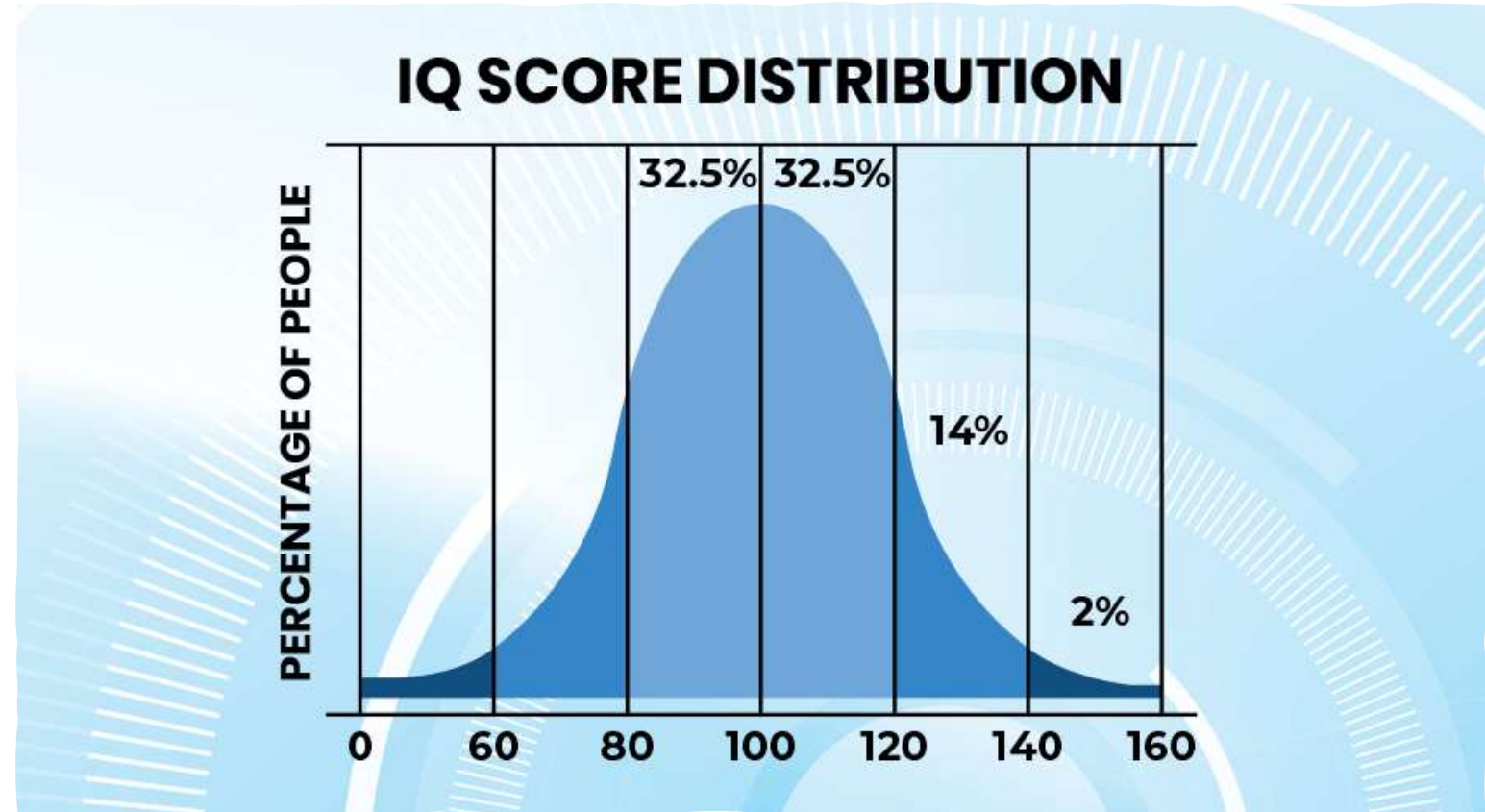
...

beschouwt leervragen
en moeilijk te begrijpen
gedrag van leerlingen
als een kans en een
uitdaging om zelf te
leren.

3. De inclusieve onderwijsprofessional...

vermijdt het denken in
termen van de
gemiddelde leerling

De dictatuur van het IQ

Prof. Paul Verhaeghe waarschuwt voor meritocratisch denken:

- We zien in onze samenleving een groep ontstaan die alle macht naar zich toe kan trekken: de mensen met een hoog IQ.
- De opvatting dat iedereen met gelijke kansen aan de start verschijnt = illusie
- Het systeem vormt een nieuwe elite die de deur zorgvuldig sluit voor wie na haar komt

4. De inclusieve onderwijsprofessional...

heeft vertrouwen in
leerlingen, en toont dit
in de planning.

5. De inclusieve onderwijsprofessional...

focust vooral op het leerproces
van het kind en niet op de
toetsing en het behalen van de
eindtermen.

6. De inclusieve onderwijsprofessional...

organiseert planning en
voorbereiding met
ruimte voor verrassing en
verwondering.

7. De inclusieve onderwijsprofessional...

ziet gedrag als een weerspiegeling
van persoonlijke ontwikkeling en
heeft vertrouwen dat er altijd
ruimte is voor groei.

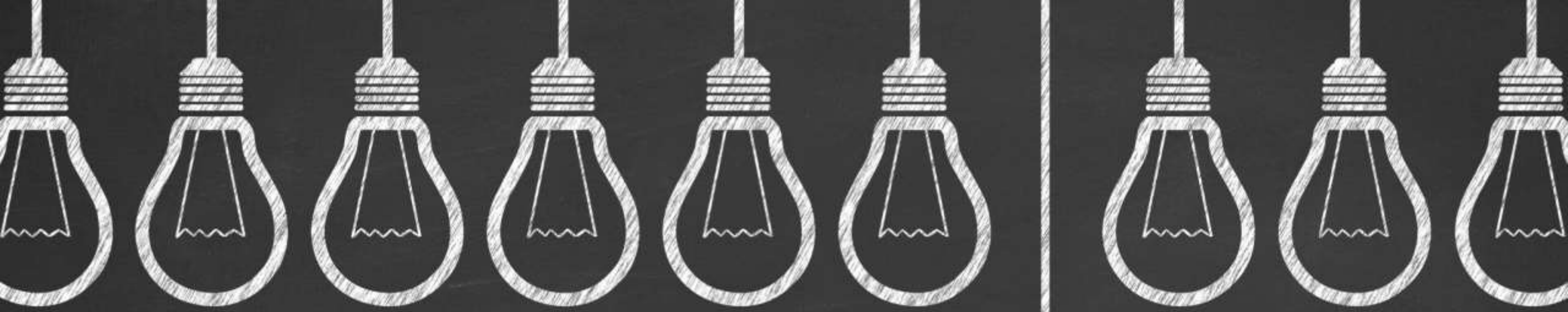

Taal

De manier waarop we een probleem definiëren bepaalt mede de strategie richting de oplossing. (Hobbs)

- Van zwakke lezer naar ...
- Van risicoleerling naar...
- Van leerachterstand naar...
- Van gedragsstoornis naar...

8. De inclusieve onderwijsprofessional...

wil zelf altijd blijven leren en zichzelf ontwikkelen (niet alleen door het volgen van cursussen, maar inzien dat lesgeven op zich een leerzame activiteit is voor de leerkracht zelf).

Concreet:

- Open deuren in de klas
 - Collega's en verwanten bevragen (transdisciplinair)
 - Ervaringen delen
 - Kwetsbaar mogen zijn
 - Kunnen uiten van zorgen
(Daelman, 2022)
-
- Vaak is het daadwerkelijk aan de slag gaan met een kind, dat geruststelling geeft.
(Florian & Linklater, 2010)

9. De inclusieve onderwijsprofessionals

...

zien zichzelf als
leerlingen van hun
eigen leerlingen.

10. De
inclusieve
onderwijs-
professional...

staat open
voor risico.

A large, abstract graphic on the left side of the slide. It features several overlapping, semi-transparent rings in shades of blue and green, forming a roughly circular shape that frames the text.

Om iets bij elkaar te houden is spanning nodig

en steun van een inclusie coach

Ruimte maken voor educatieve frictie: de confrontatie met anderen die niet jou zijn en de ervaring van verschil door de ontmoeting met kinderen met andere verhalen dan die van jezelf.

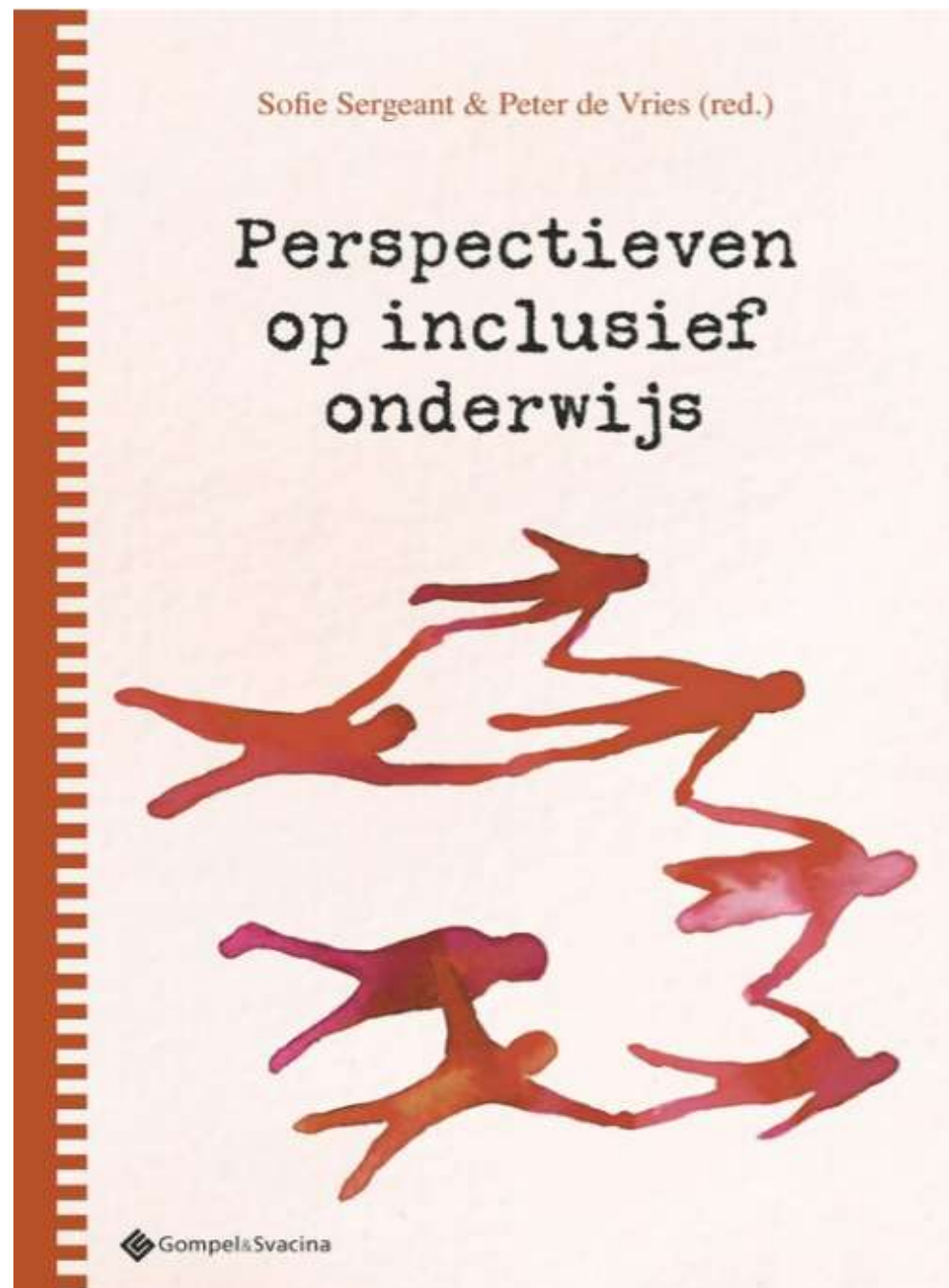
Onenigheid

- Weerstand
- Verrassing
- Ongemak
- Botsing

Deze diverse vormen van spanning kunnen gezien worden als kansen om tot leren te komen.

(Lozana Parra, 2022)

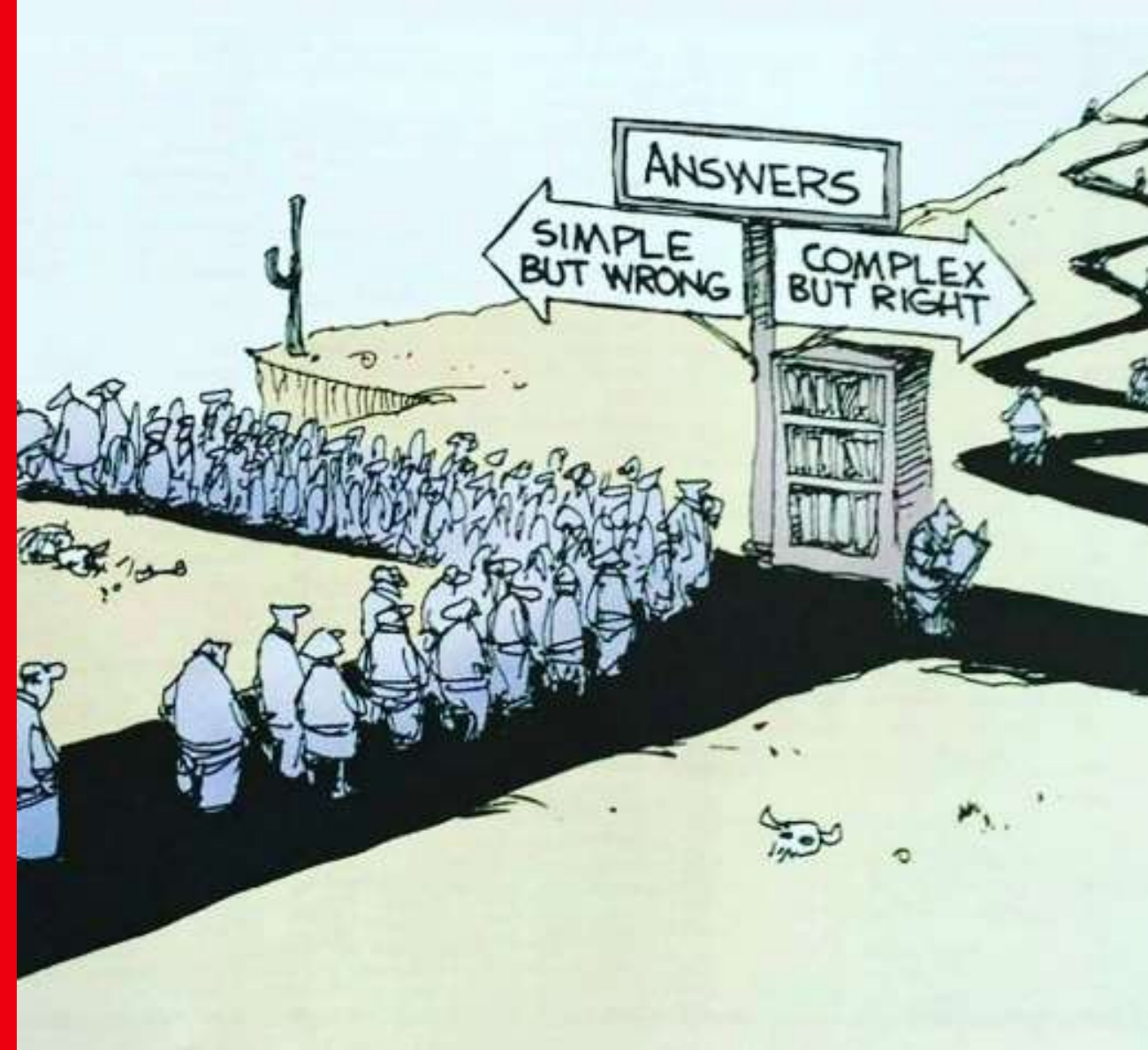
Leestip

Bronnen

- Onderzoek Tracy Edwards:
PhD : The Translation and Enactment of the Principle of Inclusive Pedagogy by Experienced Teachers.
- Florian, L. & Linklater, H. (2010) Preparing teachers for inclusive education: using inclusive pedagogy to enhance teaching and learning for all, *Cambridge Journal of Education*, 40:4, 369-386, DOI: [10.1080/0305764X.2010.526588](https://doi.org/10.1080/0305764X.2010.526588)
- Daelman, S. (2022). *Listening to children in vulnerable situations. Rethinking voice through intra-active pedagogical encounters*. Gompel&Svacina.
- Lozana Parra, S. (2022). *The School as a Playground for Educational Friction: Understanding Democracy in Dutch Secondary Education*. Utrecht University Repository.
- Szumski, G., Smogorzewska, J., & Karwowski, M. (2017). Academic achievement of students without special educational needs in inclusive classrooms: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 21, 33–54
<https://doi.org/10.1016/j.edurev.2017.02.004>

Coaching in onderwijs

Bron:

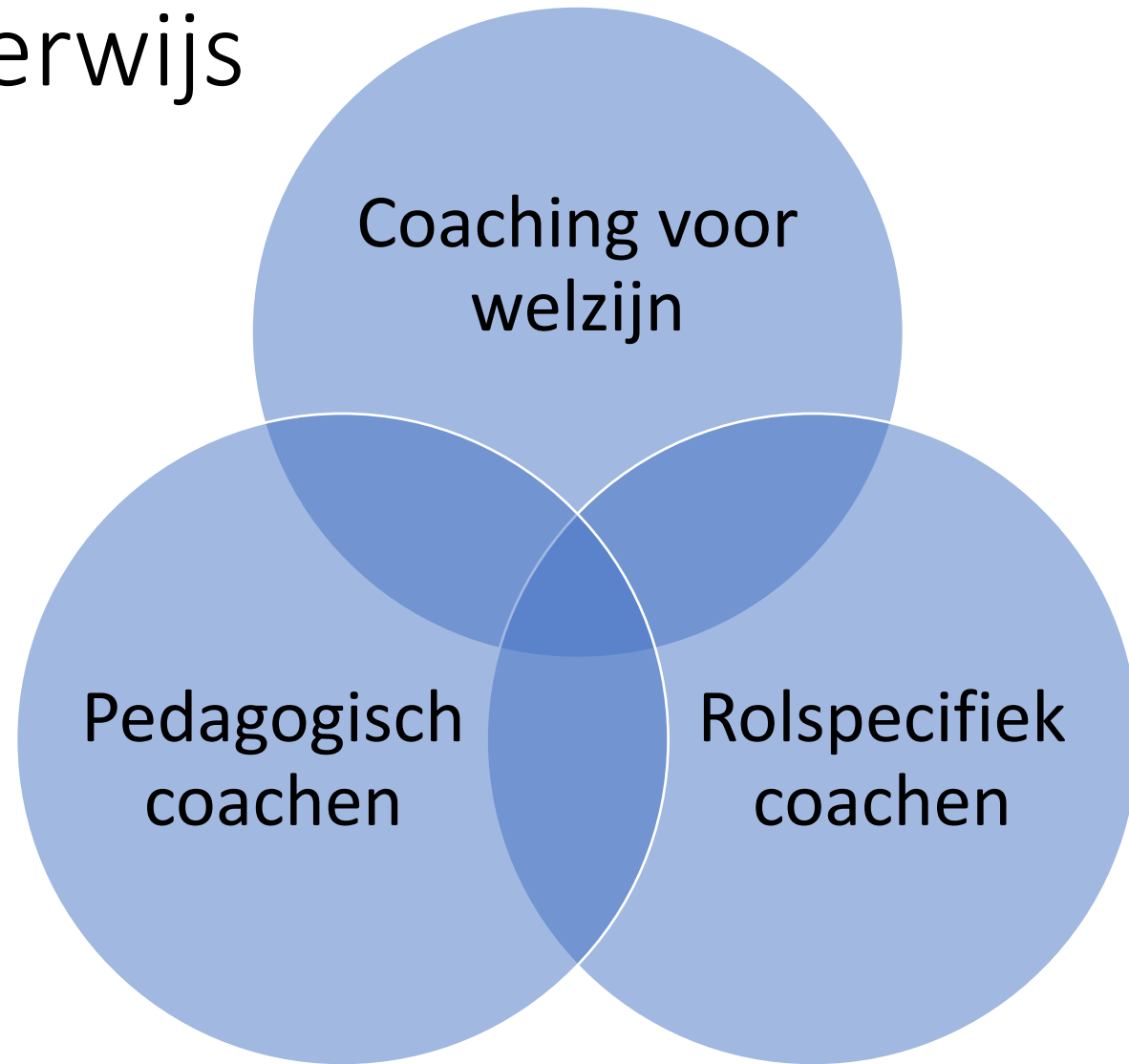
Lofthouse, R.M., Rose, A. and Whiteside, R. (2021), "Understanding coaching efficacy in education through activity systems: privileging the nuances of provision", *International Journal of Mentoring and Coaching in Education*, Vol. 11 [2] pp. 153-169. <https://doi.org/10.1108/IJMCE-02-2021-0036>

Coaching in het onderwijs is een interpersoonlijke en op een duurzame dialoog gebaseerde praktijk.

Door middel van gestuurde gesprekken helpt de coach onderwijsprofessionals of schoolleiders om na te denken en beslissingen te nemen die hen kunnen ondersteunen in hun werk.

Coaching in onderwijs

Voorwaarden voor coaching in onderwijs

- waardigheid
- gelijkwaardigheid
- luisteren
- nieuwsgierigheid
- gemak
- kwetsbaarheid
- zorg

Beiden brengen iets in:

Degene die gecoached wordt (coachee)
brengt:

Dilemma's, openheid en eerlijkheid

Coach brengt:

Actief luisteren, nieuwsgierigheid en
empathie

Dilemma- based coaching

- Coachingsgesprek om de coachee te helpen duidelijker na te denken over zijn of haar specifieke dilemma en na te denken over hoe hij of zij hierop zou kunnen reageren
- Vragen helpen het dilemma te verkennen en uit te leggen
- De coach helpt de coachee na te denken over welke vaardigheden en kennis ze hebben en welke hulp ze nodig hebben
- De coach helpt de coachee na te denken over hoe ze hun antwoord hebben ontwikkeld en wat ze daarvan leren

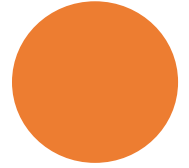

COACHING IS EEN KANS
OM TE FOCUSSEN

COACHING KAN RUIJTE
CREËREN OM TE DENKEN

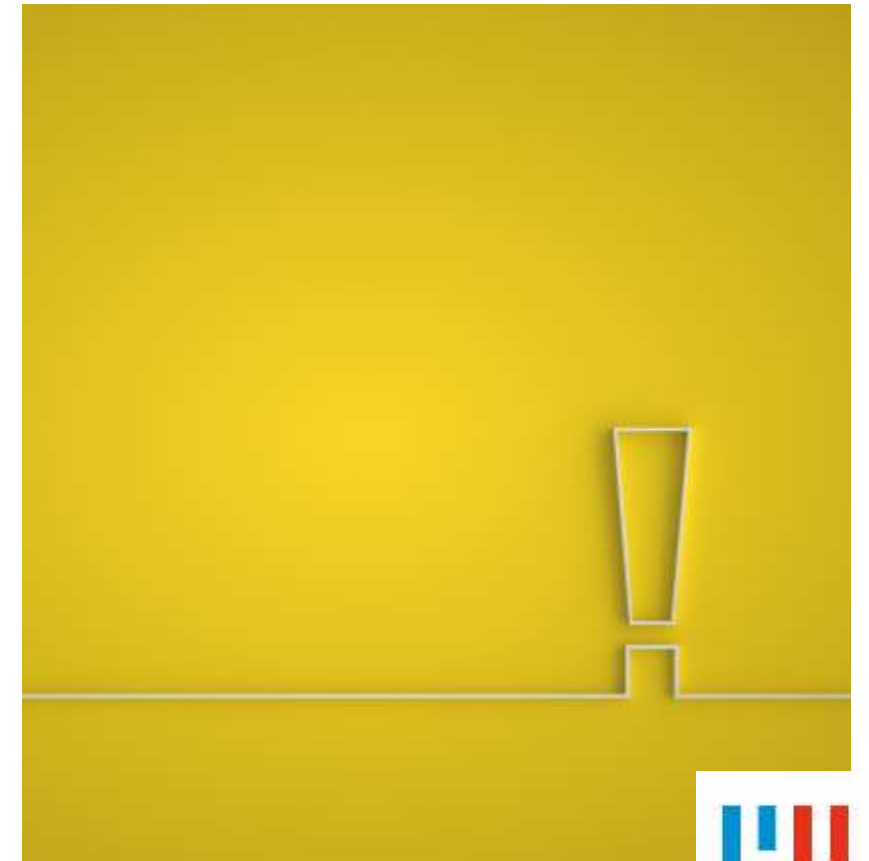
Mogelijke resultaten: Meer professionele autonomie

- Beter begrip van dilemma's
- Beter omgaan met dilemma's (rust)
- Stappen in de richting van reactie en oplossing

9 tips voor de coach

1. Maak de ander duidelijk dat het een coachingsgesprek is
2. Vragen stellen ipv zelf vertellen
3. Gebruik zorgvuldige vraagstelling om te achterhalen wat het dilemma eigenlijk is
4. Bouw een positieve relatie op met de ander
5. Handhaaf vertrouwelijkheid
6. Help de persoon te bepalen welke aspecten van een uitdaging hun verantwoordelijkheid zijn
7. Beperk de mate waarin je zelf praat als coach tot een minimum
8. Stel verduidelijkende vragen
9. Ondersteun de ander om de conclusies te baseren op de werkelijkheid

Inclusief leider...

Aanbod van Ian Potter

Kan omgaan met verschillen en geeft inzicht.

Heeft de moed om de dialoog aan te gaan.

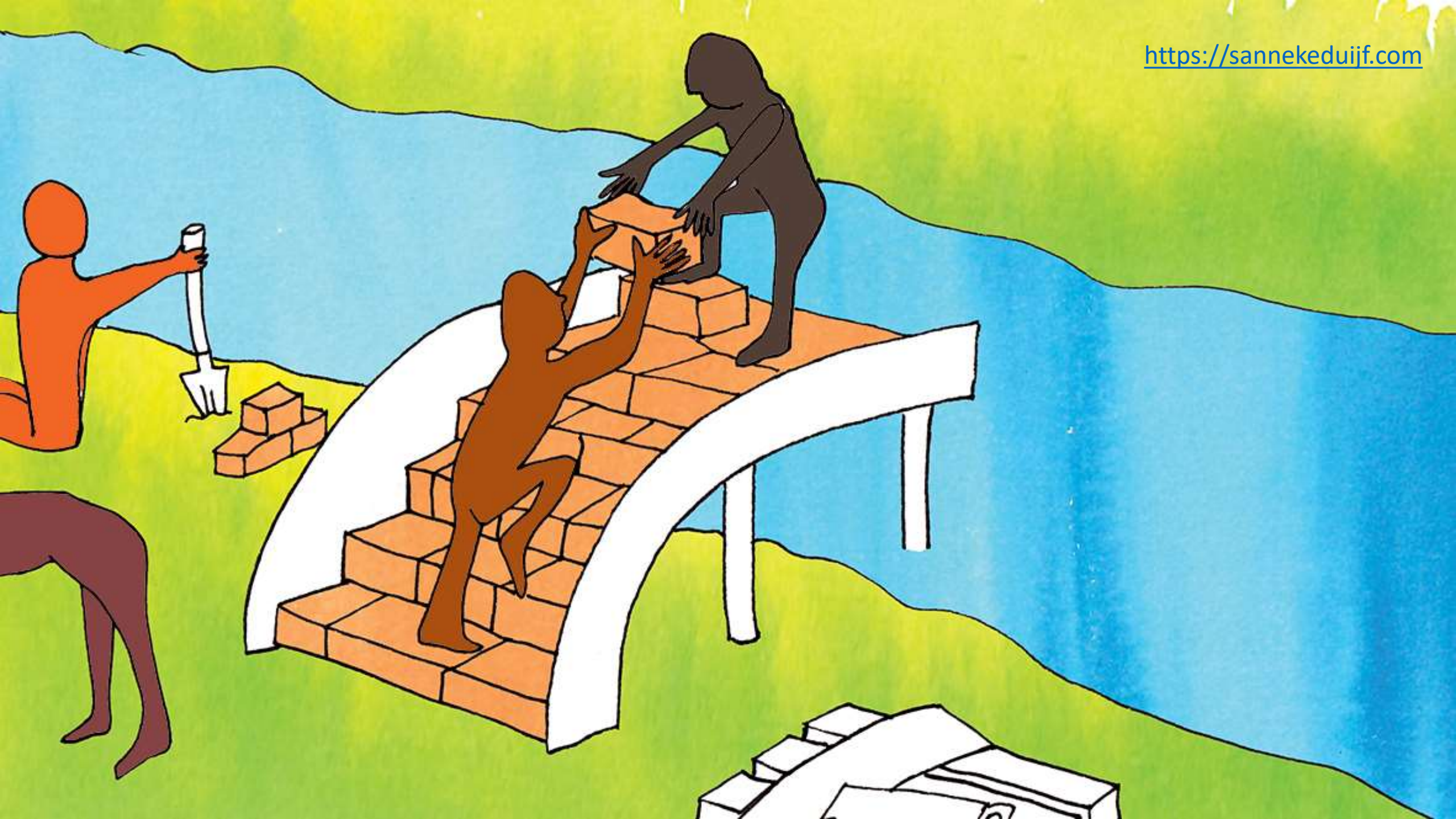
Gaat complexiteit en paradox niet uit de weg.

Handelt respectvol en eerlijk.

Teamleden worden gewaardeerd en hebben het gevoel erbij te horen.

Bay House
School & Sixth Form

Dilemma-based Coaching

begeleid door Sofie Sergeant

Coachingscyclus in twee fasen voor professionele dilemma's

Auteursrecht: Rachel Lofthouse, CollectivED

Het starten van de discussie

- Met welk dilemma word je in je praktijk geconfronteerd?
- Wie is allemaal betrokken?
- Welk gevoel geeft de situatie jou?
- Wat lijkt van invloed te zijn op wat er gebeurt?
- Zie jij kansen voor verandering?
- Hoe zeker ben je van je relevante kennis en ervaring?
- Hoe kan ik je op dit moment helpen?
- Met wie zou het nog meer de moeite waard zijn om hierover te praten?

Meer ervaring opdoen uit de praktijk

- Heb je iets nieuws geprobeerd met betrekking tot dit dilemma?
- Wat leer je over jezelf en anderen als je je meer met dit dilemma bezighoudt?
- Zie jij de dingen überhaupt anders en zo ja, kun je daar over praten?
- Wat zou de erfenis van deze aanpak kunnen zijn in je omgeving en praktijk?
- Hoe zou je andere docenten inzichten kunnen geven op basis van je ervaringen?